

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 95/03-25

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. augusta 2003 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Bárányu a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť P. P., K., zastúpeného advokátom JUDr. T. Š., Advokátska kancelária, K., vo veci namietaného porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 554/00 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo P. P. na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 554/00 **p o r u š e n é b o l o .**

2. Okresnému súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 12 C 554/00 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.

3. P. P. p r i z n á v a primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 Sk (slovom päťtisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice I p o v i n n ý vyplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I j e p o v i n n ý uhradiť trovy právneho zastúpenia P. P. vo výške 8 796 Sk (slovom osemtisíc sedemstodevät' desiatšesť slovenských korún) advokátovi JUDr. T. Š., Advokátska kancelária, K., do 15 dní od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. februára 2003 (doplnená podaním z 20. marca 2003) doručená sťažnosť P. P., bytom K. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. T. Š., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní o zaplatenie sumy 540 000 Sk vedenom pod sp. zn. 12 C 554/00. Sťažovateľ žiadal vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie čl. 48 ods. 2 ústavy, priznal mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 Sk a trovy jeho právneho zastupovania v konaní pred ústavným súdom.

Z podania vyplýva, že sťažovateľ podal 12. júla 2000 okresnému súdu žalobu o zaplatenie vyššie uvedenej sumy a aj napriek podanej sťažnosti na priet'ahy v konaní v zmysle príslušných ustanovení zákona Slovenskej národnej rady č. 80/1992 Zb. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky, štátnej správe súdov, vybavovaní sťažností a o voľbách prísediacich (zákon o štátnej správe súdov) v znení neskorších predpisov k náprave nedošlo a vo veci nie je ešte doteraz okresným súdom rozhodnuté. Sťažovateľ je toho názoru, že v konaní dochádza k zbytočným priet'ahom.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 95/03-12 z 2. apríla 2003 sťažnosť sťažovateľa, ktorou namietal porušenie základného práva na prerokovanie jeho veci bez zbytočných prietáhov zaručeného čl. 48 ods. 2 ústavy, prijal na ďalšie konanie.

Na základe výzvy ústavného súdu sa k vecnej stránke sťažnosti vyjadril okresný súd, zastúpený svojím predsedom, vyjadrením č. Spr 2377/02 z 27. mája 2003, ktorým konštatoval prietahy v predmetnom konaní („z vecnej stránky sa sťažnosť P. P. javí ako dôvodná“), ktorých existenciu odôvodňoval „objektívnymi skutočnosťami, nadmerným zaťažením senátu 12 C a sťažou vybavujúcej sudkyne na Krajskom súde v Košiciach“.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Sťažovateľ podal 12. júla 2000 okresnému súdu žalobu proti advokátke JUDr. I. S. z K. (ďalej len „žalovaná“) o zaplatenie 540 000 Sk s príslušenstvom (ako náhrady škody vzniknutej z údajne nedôsledného plnenia zmluvy o právnej pomoci uzatvorenej medzi sťažovateľom a žalovanou).

Okresný súd 31. júla 2000 vyzval sťažovateľa na zaplatenie súdneho poplatku (výzva doručená sťažovateľovi 13. septembra 2000) a predložil žalobu žalovanej na vyjadrenie.

Žalovaná 30. augusta 2000 oznámila, že v konaní bude zastúpená advokátom, plnú moc spolu s vyjadrením predloží súdu, až keď sťažovateľ zaplatí súdny poplatok.

Podľa záznamu z 19. októbra 2000 sťažovateľ zaplatil súdny poplatok.

Sťažovateľ podaním z 23. októbra 2000 zmenil petit žaloby na 340 000 Sk z dôvodu, že mu daňový orgán odpustil povinnosť zaplatiť časť penále.

Okresný súd 6. decembra 2000 vyzval žalovanú na predloženie vyjadrenia k žalobe a aj k zmene jej petitu s upozornením na možnosť rozhodnutia rozsudkom pre zameškanie (výzva jej bola doručená 4. januára 2001).

Žalovaná doručila 2. februára 2001 návrh na zastavenie konania, a to z dôvodu, že sťažovateľ uhradil len časť súdneho poplatku. Ďalej uviedla, že vyjadrenie k žalobe prednesie jej advokát až na pojednávaní.

V mesiacoch február až apríl 2001 okresný súd zadovažoval príslušný spis z Ústredného daňového riaditeľstva Slovenskej republiky Bratislava, resp. Košice a Krajského súdu v Košiciach.

Okresný súd 30. júla 2001 vytýčil termín pojednávania na 2. október 2001.

Žalovaná žiadala 1. októbra 2001 z dôvodu svojej práceneschopnosti odročiť termín pojednávania.

Pojednávanie konané 2. októbra 2001 (prítomný sťažovateľ a jeho právny zástupca) bolo odročené na neurčito s tým, že žalovaná má predložiť doklad o svojej práceneschopnosti a avizované splnomocnenie pre advokáta.

Žalovaná 15. októbra 2001 predložila požadované lekárske potvrdenie a žiadala vytýčiť termín pojednávania po 1. novembri 2001.

Okresný súd 1. augusta 2002 vytýčil termín pojednávania na 1. október 2002 (predvolanie bolo expedované 2. septembra 2002 a doručené účastníkom 3. až 11. septembra 2002).

Právna zástupkyňa žalovanej 30. septembra 2002 ospravedlnila neúčast' žalovanej na pojednávaní, žiadala poskytnúť lehotu na oboznámenie sa so súdnym

spisom a ako vedľajšieho účastníka navrhla prijať do konania poisťovňu Kooperatíva, a. s., Bratislava (ďalej len „poisťovňa“).

Pojednávajúce konané 1. októbra 2002 bolo z dôvodu neprítomnosti účastníkov a ich právnych zástupcov odročené na 5. november 2002.

Právna zástupkyňa žalovanej nahliadla 24. októbra 2002 do súdneho spisu.

Na pojednávaní konanom 5. novembra 2002 za prítomnosti sťažovateľa a právnych zástupcov účastníkov konania bola oboznámená žaloba, obsah administratívneho spisu a rozhodnutie krajského súdu, boli prednesené návrhy právnych zástupcov účastníkov a vykonaný výsluch sťažovateľa. Pojednávanie bolo odročené na 14. január 2003.

Sťažovateľ 25. novembra 2002 predložil okresnému súdu ním požadované doklady (úľava z penále, potvrdenie, že nemá daňové nedoplatky).

Dňa 3. decembra 2002 bolo pojednávanie odročené na neurčito z dôvodu zmeny predsedu senátu (oznámenie doručené účastníkom 4. decembra 2002).

Súdny spis sp. zn. 12 C 554/00 bol 3. júna 2003 doručený ústavnému súdu a 11. júla 2003 vrátený späť okresnému súdu.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu (II. ÚS 79/97, I. ÚS 70/98).

1. Pokiaľ ide o kritérium zložitosti veci, ústavný súd aj v predmetnom prípade bral do úvahy skutkový stav veci a platnú právnu úpravu (II. ÚS 26/95, I. ÚS 92/92 a iné) relevantnú pre rozhodnutie, ako aj právnu povahu (charakter) veci.

Predmetom konania na okresnom súde vo veci vedenej pod sp. zn. 12 C 554/00 je rozhodovanie o náhrade škody, ktoré nepredstavuje podľa názoru ústavného súdu právne (z hľadiska právnej úpravy a jej aplikácie) a v danom prípade ani fakticky zložitú problematiku.

Vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a doteraz dosiahnutých výsledkov ústavný súd uzatvára, že predmetná vec nie je takého stupňa zložitosti, ktorá by ospravedlňovala doterajšiu dĺžku konania o žalobe sťažovateľa o náhradu škody.

2. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil takú závažnú okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným priesťahom.

3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné priesťahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti daného prípadu.

Sťažovateľ namietal nekonanie okresného súdu „vo veci samej ... až do vytýčenia termínu 02. 10. 2001“. Tvrdil, že „nejde v prejednávanej veci o záležitosť právne a skutkovo komplikovanú a náročnú“ a on ako účastník konania „prejednanie veci nezdržiaval, na odstránenie nedostatkov ... nebol vyzvaný, keďže zjavne prejednanie veci nič nebránilo“.

Okresný súd v odpovedi svojho predsedu na sťažnosť sťažovateľovi listom č. Spr 2377/02 zo 16. septembra 2002 oznámil, že „šetrením som zistil, že priesťah v konaní je zapríčinený objektívnymi skutočnosťami, nadmerným zaťažením súdu a vybavujúcej sudkyne. Vašu sťažnosť na priesťahy v konaní považujem za dôvodnú“. Taktiež v už vyššie uvedenom vyjadrení k sťažnosti okresný súd konštatoval, že „z vecnej stránky sa sťažnosť P. P. javí ako dôvodná. Priesťahy v konaní boli spôsobené objektívnymi skutočnosťami, nadmerným zaťažením senátu 12 C a sťažou vybavujúcej sudkyne na Krajskom súde v Košiciach“.

Vyššie uvedené v zásade súhlasné stanoviská oboch účastníkom konania o existencii zbytočných priesťahov v konaní o predmetnej veci preukazuje aj vyššie

dokumentovaný chronologický postup konania okresného súdu, a to najmä neprimerane dlhé obdobie na vykonanie úkonov súvisiacich s prípravou prvého pojednávania (úhrada súdneho poplatku, vyjadrenie k žalobe, zadovážovanie súvisiaceho administratívneho spisu) v trvaní vyše 14 mesiacov (od 12. júla 2000 do 2. októbra 2001), obdobie nečinnosti okresného súdu v trvaní 10 mesiacov medzi prvým pojednávaním (2. októbra 2001) a vytýčením termínu druhého pojednávania (1. august 2002), konanie vo veci samej až na treťom pojednávaní (5. novembra 2002), t. j. až po uplynutí vyše 2 rokov a troch mesiacov od podania žaloby, ako aj nečinnosť okresného súdu od 3. decembra 2002 (odročenie pojednávania vytýčeného na 14. január 2003 na neurčito z dôvodu zmeny predsedu senátu) do predloženia súdneho spisu ústavnému súdu (3. júla 2003), t. j. v trvaní 6 mesiacov. Podľa hodnotenia ústavného súdu obdobia nečinnosti okresného súdu predstavujú spolu 30 mesiacov.

Ústavný súd konštatoval, že súdne konanie v predmetnej veci, ktoré sa na okresnom súde začalo 12. júla 2000, je stále na súde prvého stupňa bez jeho rozhodnutia vo veci samej. Podľa názoru ústavného súdu táto zdĺhavosť konania vzhľadom na jeho predmet môže byť z hľadiska čl. 48 ods. 2 ústavy akceptovaná len vo výnimočných prípadoch. Predmetné konanie okresného súdu takýmto prípadom podľa názoru ústavného súdu nie je.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným priet'ahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súdy) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony (bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

Obranu okresného súdu spočívajúcu vo vysokom nápade vecí a v personálnych problémoch ako dôvodu, ktorý by mal byť objektívnou príčinou spôsobujúcou prieťahy v konaní, ústavný súd neakceptoval. Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99) nadmerné množstvo vecí, v ktorých štát musí zabezpečiť konanie, ako aj skutočnosť, že Slovenská republika nevie alebo nemôže v čase konania zabezpečiť primeraný počet sudcov alebo ďalších pracovníkov na súde, ktorý oprávnený subjekt požiadal o odstránenie svojej právnej neistoty, nemôžu byť dôvodom na zmarenie uplatnenia práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a v konečnom dôsledku nezbavujú štát zodpovednosti za pomalé konanie spôsobujúce zbytočné prieťahy v súdnom konaní.

Vychádzajúc z dôvodov vyššie uvedených v bode 1 (hodnotenie podľa kritéria zložitosti veci), z platnej právnej úpravy a z postupu súdu (organizovania jeho procesného postupu) v predmetnom občianskoprávnom súdnom konaní nemožno hodnotiť postup okresného súdu v posudzovanej veci ako postup, ktorý by zodpovedal ústavou priznanému právu na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov a príslušným ustanoveniam Občianskeho súdneho poriadku, ktoré sú nevyhnutným predpokladom spoločensky efektívneho, t. j. rýchleho a účinného poskytnutia právnej ochrany.

Vyššie uvedený postup okresného súdu spôsobujúci zdĺhavosť namietaného konania nevykazoval podľa názoru ústavného súdu znaky plynulého a efektívneho konania a bol teda konaním so zbytočnými prieťahmi.

Aj keď sťažovateľ nežiadal, aby ústavný súd okrem konštatovania porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy prikázal okresnému súdu, aby vo veci konal, ústavný súd vychádzajúc z oprávnenia daného mu ustanovením vyššie citovaného čl. 127 ods. 2 ústavy („ústavný súd môže prikázať“) konkretizovaným v ustanovení § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde („ak ústavný súd sťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten kto základné právo alebo slobodu porušil svojou nečinnosťou, vo veci konal podľa osobitných predpisov ...“), ako aj konkrétnych

okolností daného (posudzovaného) prípadu považoval za nevyhnutné (už aj vzhľadom na účel základného práva, porušenie ktorého sa namietalo) prikázať okresnému súdu vo veci vedenej pod sp. zn. 12 C 554/00 konať bez zbytočných prietáhov.

Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch. Podľa ods. 5 citovaného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti súčasne žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 Sk z dôvodu pretrvávajúcej právnej neistoty.

Podľa ustanovenia § 20 ods. 3 zákona o ústavnom súde je ústavný súd viazaný návrhom na začatie konania okrem prípadov výslovne uvedených v tomto zákone. Sťažovateľ žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 5 000 Sk.

Podľa názoru ústavného súdu priznanie primeraného finančného zadosťučinenia ako náhrady nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch je v danom prípade dôvodným vzhľadom na pretrvávajúcu právnu neistotu sťažovateľa spôsobenú postupom okresného súdu v jeho majetkovej veci. Aj keď stabilná judikatúra ústavného súdu umožňuje uložiť vyššie primerané finančné zadosťučinenie, v danom prípade bol ústavný súd viazaný návrhom sťažovateľa.

Sťažovateľ požiadal, aby mu ústavný súd priznal náhradu trov jeho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, a to vo výške 4 398 Sk za jeden úkon právnej pomoci.

Ústavný súd pri rozhodovaní o trovách požadovaných právnym zástupcom sťažovateľa vychádzal z ustanovenia § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde, podľa

ktorého ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Sťažovateľ bol vo veci úspešný, a preto je potrebné rozhodnúť o úhrade trov konania okresným súdom.

Ústavný súd určil výšku trov podľa vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb. Za dva úkony (prevzatie a príprava, napísanie a doplnenie sťažnosti) ústavný súd určil trovy vo výške 8 796 Sk (za jeden úkon vo výške 4 270 Sk s paušálom 128 Sk). Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť do 15 dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. augusta 2003